

MÁTYUS ALIZ

A nem meghalni tudás gyönyörűsége

MÁTYUS ALIZ (1948) Budapest

Tavasza volt, nagyon kora tavasz, a téltemető már kezdte magát átverekedni a hegyekben az avaron, amelyik szálnak sikerült, sárga virágát is kezdte szét-nyitni, amikor egyik nap bevittek a műtőbe, valamihez ez még nem volt elég, másnap is bevittek, a kettő között nem, de az arra következő napon kidugtam a fejem a takaró alól, belepislogtam a neonfénybe, és megmozdítottam a lábfejemet, felhúztam a térdem. Meg akartam érezni a testrészeimet, mint azon a Párizsból délnek vezető kocsúton, amikor az autó erős csapódással felőlem és a forgalommal szemben megállt az ötsávos autópálya középvasánál. Akkor azért próbálgattam magam, mert láttam, hogy az autók erősen lassítanak és meg tudnak állni, viszont úgy éreztem, nem maradtam egészben. Ha például előrehajolnék, szétesnék darabokra. Óvatosan a végtagjaimnál kezdtem a számba vételt, és a francia rendőrök összes igyekezete nem volt elég, hogy hagyjam magam kiimádkozni az autóból. Nagyon fiatal voltam. Nem volt egyszerű a kiszálláshoz készülődés. Kijutni az enyémből, és átjutni egy másik ülésen. Mikor még egy mély levegőt se mertem szívni. Egyszerű most itt, ezen az ágyon. Azt mondták nekem, jó kezekben vagyok. Hirtelen felültem. A szoba kibontakozott. Mintha érdekesebb lett volna csak a plafonja. Visszafeküdtem. Rosszulesett a hirtelen elgondolást követő azonnali tett. Hát ennyire? Hogy fogom megégni apám születésének századik évfordulóját? Még a ma este is hol van, nem a jövő hét. Az meg még hét év. Vagy kilenc? Az majdnem egy évtized. Tíz év alatt egy gyerek felnőtté válik. Tíz év alatt lepörgött életem nagy szerelme és életben maradtam! Tíz év alatt egy nagyon intellektuális kapcsolatból kikeveredtem. Kibírtam. Egymásra találtunk a fiam apjával egy déli magyar városban, az övében, fővárosi korlátozott életünk mellett egyre gyakrabban vettük birtokba a tanyánkat, és ő lett az ember, aki az életemet megváltoztatta, meg egy tanyai tűz.

A képeken látszik, hogy velem már mindennek előtt is úgy állunk a tanya-hosszban közösen művelt kertünk közepén, pedig milyen hosszú az, mint akiknek már csak egy gyerek hiányzik. Pontosabban talán, én állok úgy. Nézegetek magam köré a földre, mintha máris ott ugrálna. Miért ne? Úgy játszottam életem első felének felnőtté lett részében a gyerekvárással, mint Jókai hősei az ideáikkal. Megálmodtam magamnak minden lehetőségnél. Ez persze nem volt elég. Fény erre akkor derült, amikor átéltem tanyatüzemet, életben maradtam, mert felébresztett az égő nádtető ropogása, a konyha-istálló az enyémmre merőleges épületének tűzfalán látható kép, hogy lángban a ház. Amelyikben vagyok. Ott álltam egyedül, beláttam, hogy tehetetlenül, és ez segített. Az a gyönyörű, éjszakának lobogó tanyatűz megregulázott, alázatra tanított. Könnyörögtem az éjszakában fel-alá járva a feljebbvalónak, a szeleknek, a lángnak, ne terjedjenek át, ne vegyék el tőlem az istállós kicsi házamat. Legálább azt ne. Amelyik végül, talán épp hajnalig tartó zsolozsmámnak köszönhetően nem égett le, megmenekült. Hiába volt viharos a szél, hiába dobálta feléje a lángoló nádcsóvákat, hiába volt az éjszaka végeérhetetlenül hosszú, hajnalra már megmaradt falain belül égett a ház. Hogy elinduljak szólni valakihez a legközelebbi tanyaiba, agyonsújtva és megbékélve kivártam, keresztbe fekve a kiskonyhai priccsen. Összehúztam magam, mint egy frissen szüle-

tett csecsemő. És jöhetett életembe a fiam apja. De még mielőtt jött volna, a felsőházat újraépíttettem. Semmivel semminél nem volt feljebb, mégis ez lett a neve. Felsőház. A másiké meg kisház. És tényleg kicsi volt. Az újraépítés korábbi énemből maradt. Akkor ez még maradt belőlem. Aztán már ilyen nagy dolgokat nem mondtam ki az életemben, mint hogy utánam ne maradjon üszök és hamu egy tanya helyén. Akkor is tudtam, hogy nem lenne szabad ki-mondanom. Megtörtént. Erőmön felüli volt. És ez lett életem erőn felüli vállalása. A tanya nádtetejének javíttatási ára ugrálva nőtt. Hányszor merült fel bennem, életemben, hogy szabad-e minden félretett pénzt egy tanya megőrzése érdekében a nádtetejére költeni. De ha már egyszer mindent ennek a tanyának köszönhettem, és ha már egyszer fel is építtettem. És ha első utazásunkra készülve a fiammal ennek a tanya rétjének a közepére feküdtem le a földre, fölöttem összeborulni készültek a jegenyék, a csillagok és a hold tartották meg őket, s onnan üzentem az anyámnak odaföltre, hogy Itáliába elmegyünk mi is. És ahogy kimondtam, minden tartózkodás és félelem elmúlt bennem. Miután kicsit megrázkódtam. Vagy a zokogás rázott meg. Egyre megy. A tanya az tanya, és nem lehet csak úgy otthagyni. De tönkremenni se. Irreális? Igen. Ez már akkor is végigkíséri az életemet. Belátást pedig tanul-tam belőle.

Kár is erről ennyit elmélkedni, még elterelődöm a lényegtől. Ha időben ki nem üt az a tanyatűz, várhattam volna, hogy gyerekem legyen, ítéletnapig. Hogy a fiam apja csak egy évet maradt velünk hármásban, megegyezésünk kérdése volt. Amikor elindult tőlünk a tanyáról, és nekem nem lehetett nem átélnem egy eldöntött helyzetből következő tragédiát az egyedül maradás egyértelműségével, eljátszottam életem máig legkedvesebb játékát a fiammal. A tanya rét felőli végében álltunk, gyerekünk a karomon, és vele úgy integettünk őutána, és úgy vártuk meg, hogy eltűnjön a dűlőúton a szemünk elől, mintha mi se történt volna. Észnél voltam és tudtam, nem szabad gondolni egy veszélyes gondolatot, hogy ő az apja nélkül maradó fiúgyerek. Néha ennyi is elég egy helyzet megoldásához. Aztán minden zavartalanul volt képes működni. Mert ő járni tanult épp, és kedvesek voltak neki a jegenyékről földre került ágak, lehuppant melléjük a földre, és a háncsuk vesztett fadarabkákat egymásnak ütögetve más-más hangot kapott, ez máskor is vonzotta, elmélyült benne. Míg eljátszott, bennem is lezajlott, ami a következő percekhez kellett. Minden további óra már erősített, az éjszakai egyedül maradás pedig segített, mert természete az az embernek, hogy ha elveszít, és tud, akkor sír, tudtam és sírtam. Életemben már egyszer pár évvel korábban anyámat sirattam el, temetését évekkal követően. Onnan is volt már tapasztalatom, hogy sokat könnyít az ilyen az emberre váró életen.

Kettőnk nem így akart és mégis gyönyörű élete következett. Ha a naplóimat nézem, az élet kemény volt, de mert közös életünkben a fiam számomra is elfogadható élete volt a feltétel, és ehhez tarthattam magam helyzetekben heroikus erőfeszítéseimnek köszönhetően, nem veszítettem el a kedvemet az életben semmi olyanhoz, ami a gyerekemen kívül fontos az életemben, és majd amire még szükségem lesz a gyerekemen kívül az életemben, és azt is pontosan tudtam, mikor lesz rá a legnagyobb szükségem. Apa és fia, kedvemre valóan, így lettek egy életre elszakíthatatlanok. Abban a tíz évben, amikor már ketten éltünk a fiammal, bebizonyosodott, hogy az apját sose kell elveszítenünk. Mindig volt nekünk ő, de később a felesége és még később a lánya is. És a két gyerek testvért talált egymásban. Elválaszthatatlant, mint Jancsi és Juliska. És okosan egymásra figyelőt, mint két barát. Nyaraltunk együtt a tanyán, apjuk maradt csak el tőlünk, dolgozott. Két gyerek és két anya. Míg főztem, délelőttjük zárásaképpen kisétáltak a postaládákhoz apától levelet nézni, és mert gyakran jött, ez jó mulatság volt. A levélben nem-

csak írás, rajz is volt, mindkét gyereknek. Fiam apját utolsó születésnapján, mert már nincs velünk, egy ilyen megőrzött levéllel örvendeztettem meg, amiben kislányának labdát, babát, kutyát rajzolt, a fiának egy igazi ceruzás képet, amint a tanyából meneget kifelé, a háttérben jegenye, a nyakában látszó, és a képaláírásban kis természetbúvárnak nevezi őt, ami abban az időben valóban volt. Én sípoltam, ha elkészült az ebéd, kicsi sípom hangját hédhét országban is lehetett hallani, és ők előkerültek a nagy pusztaságból. Ebéd után ők vittek el engem megmutatni palotájuk ágakkal elválasztott helyiségeit a ligetben, amit egész délelőttökön át építettek. Vagy hívtak és megvendégeltek engem a bokorházban, amit a rétet záró sövényben teremtettek, ahogy növekedtek, úgy egyre tágasabbá, egyre magasabbá. Ma már ők, a két felnőtté vált gyerek kötik össze a két családot. És a tanyán a kiskonyhában örülünk a kistükör mögé csúsztatott, az apa által készített fotónak, amin a halászkunyhó előtt guggolok, fiam az ölemben, kezében kicsi csíkos csiga, és ha a kis kép nem szorítja magát elég jól a meszelt falhoz, kivesszük a tükör mögül, igazítunk a gyönyörű, ósdi fémkeretén, amiben mindig elcsúszik, és visszatesszük a helyére.

Nekem egy kórházi hét után se kell mást csinálni, mint egy elvesztéshelyzetben. Jó, ha megkímélem a felesleges izgalmaktól, akit szeretek. Nincs szükségem a gyengébbnek, elesettebbnek járó viszonyra. Hazatértem másnapján a vacsorára hozzám érkező fiam és barátnője láthatják, hogy mintha mi se történt volna. Főzők egy jó vacsorát, ami után még mosolyogni tudok. Nevetve gondolom, hogy jó döntések sorozata a jó élet. Töltött csirkecomb. Igaz, hogy én szeretem a legjobban, de az se baj, most az a fontos, hogy comb a mélyhűtőben, töltelek a bőr alá, bele a tepsibe, krumpli mellé, és sül. Végigdőlök az ágyon, mondom, amikor még beszélgetni akarnak, de amíg nem jönnek, inkább fekszem. Tudnék nekik mesélni elmúlt napjaimból vicces helyzeteket, de erőltetett lenne, mint apám anyát megnevettetni akaró, fogolytáborban átélt vagy kitalált epizódjai. Hogy elpalástoljam bosszúságomat a folyosói közös tornán, hogy mindenki jobban mozog nálam, hiába, az egy nap lemaradást képtelen voltam behozni, tudtam volna jókat mondani. De arról a helyről bármit is mesélni, aminek a lényegéről nem beszélek, jobb meg se szólalni. Kérdeztek volna róla, ők is, mások is, de akkor olyan arcot vágok, mint egy vástott kölyök, és nem válaszolok. Élek, vagyok. Vacsorát főztem, beszélgetek, és ha egyedül maradok, lefekszem. Velem minden rendben van. Magamnak is mondom, elhiszem. Hogy lehet másképp gyorsan gyógyulni? Egy hét múlva kicsit alkudozom magammal, felteszem magamnak a kérdést, minek is várnék csaknem tíz évet, hogy elkövetkezzen apa születésének századik évfordulója. Egyáltalán, ki akarhatja, hogy emlékezéseket csak épp akkor tartsak róla? Még kicsit böszítenem kell magam, és helyreáll bennem a világtrend. Én várjak tíz évet, hogy okom legyen rá, hogy megemlékezzek róla, mesélhessek róla? De hát én nem csak azért akarok emlékezni, mert egy gyereknek az apjára emlékezni jó. Kell, hogy szó legyen róla, hogy ne felejtse el a város! Az ő városa. Miatta az enyémmé. És ha őt elfelejti, mindent elfelejt az a város, nem csak az apámat. És város-e az?

Szétnyitom a naptáramat, a mindig nagyot, de még táskámba tehetőt, nélküle nem mozdulok. Március van. Két hónap múlva megemlékezem apámról úgy, hogy elhívom és bemutatom kolozsvári barátomat. Az ő társaságában, aki a Szervátiuszokat ismeri, lesz nekem a legjobb apámról mint arról az emberről beszélni, akinek sokat köszönhet a város. A Szervátiuszok által faragott Jókai-emlékkövet is. Akkor már május lesz. Ősszel a házunk falára tervezett emléktáblát avatjuk. Tél előtt bemutatom apám orosz hadifogolynaplóját, még ha addigra nem is lesz belőle kötet. Ez ilyen év lesz. És ez máris majdnem év a túlélésben.